

ΟΧΙ ΣΤΟ ΒΙΟΠΟΛΙΤΙΚΟ ΤΑΤΟΥΑΖ

Giorgio Agamben

ΟΙ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ δεν αφήνουν καμία αμφιβολία: εφεξής, όποιος θελήσει να ταξιδεύσει στις Ηνωμένες Πολιτείες με βίζα θα φακελώνεται και θα πρέπει να αφήνει τα δακτυλικά του αποτυπώματα με την είσοδό του στη χώρα. Προσωπικά, δεν έχω καμία πρόθεση να υποκύψω σε τέτοιες μεθοδεύσεις, και γι' αυτό ακριβώς ακύρωσα άνευ χρονοτριβής τα μαθήματα που όφειλα να διδάξω τον Μάρτιο στο Πανεπιστήμιο της Νέας Υόρκης.

Εδώ θα ήθελα να εξηγήσω τους λόγους αυτής της άρνησης, δηλαδή –παρά τη συμπάθεια που με συνδέει εδώ και πολλά χρόνια με τους αμερικανούς συναδέλφους μου καθώς και με τους φοιτητές τους– γιατί θεωρώ ότι αυτή η απόφαση είναι συνάμα αναγκαία και αμετάκλητη και θα επιθυμούσα τόσο πολύ να την υιοθετήσουν και άλλοι ευρωπαίοι διανοούμενοι και διδάσκοντες.

Δεν πρόκειται μόνο για μια επιδερμική αντίδραση μπροστά σε μια διαδικασία που εδώ και πολύ καιρό έχει επιβληθεί σε εγκληματίες και σε πολιτικούς κατηγορουμένους. Αν επρόκειτο μόνο γι' αυτό, θα μπορούσαμε βεβαίως να δεχτούμε από ηθική σκοπιά να μοιραστούμε, λόγω αλληλεγγύης, τις ταπεινωτικές συνθήκες στις οποίες υποβάλλονται σήμερα τόσα ανθρώπινα όντα.

Αυτό όμως δεν είναι το ουσιώδες. Το πρόβλημα υπερβαίνει τα όρια της ανθρώπινης ευαισθησίας και αφορά απλώς το νομιμοπολιτικό (ίσως θα ήταν πιο απλό να πούμε βιοπολιτικό) καθεστώς των πολιτών στα υποτιθέμενα δημοκρατικά κράτη όπου ζούμε.

Εδώ και μερικά χρόνια, προσπαθούν να μας πείσουν να αποδεχτούμε ως ανθρώπινες και κανονικές διστάσεις της ύπαρξής μας ορισμένες πρακτικές ελέγχου που πάντοτε χαρακτηρίζονταν ως εξαίρεση και κυριολεκτικά απάνθρωπες.

Έτσι, κανείς δεν αγνοεί ότι ο κρατικός έλεγχος που ασκείται στα άτομα διαμέσου της χρήσης ηλεκτρονικών μηχανισμών, όπως οι πιστωτικές κάρτες ή τα κινητά τηλέφωνα, έχει φτάσει σε ορισμένα όρια που μέχρι πρόσφατα θα ήσαν υπεράνω υποψίας.

Παρ' όλα αυτά, δεν θα μπορούσε κανείς να υπερβεί κάποιες συγκεκριμένες βαθμίδες στον έλεγχο και στη χειραγώγηση των σωμάτων χωρίς να εισέλθει σε μια νέα βιοπολιτική εποχή, χωρίς να κάνει ένα παραπάνω βήμα και να οδηγηθεί σε ό,τι ο Michel Foucault αποκαλούσε προοδευτική ζωοποίηση του ανθρώπου, η οποία τίθεται εν έργω διαμέσου των πιο υπερσύγχρονων τεχνικών.

Το ηλεκτρονικό φακέλωμα των δακτυλικών αποτυπωμάτων και του αμφιβληστροειδούς χιτώνα, το υποδόριο τατουάζ καθώς και άλλες ομοειδείς πρακτικές είναι στοιχεία που συμβάλλουν στον προσδιορισμό αυτής της βαθμίδας. Οι λόγοι ασφαλείας που επικαλείται κανείς για να δικαιολογήσει αυτές τις πρακτικές δεν πρέπει να μας εντυπωσιάζουν: δεν έχουν καμία σχέση με τούτη την υπόθεση. Η ιστορία μάς μαθαίνει πώς οι πρακτικές που αρχικά προορίζονταν για

τους αλλοδαπούς εφαρμόζονται εν συνεχεία στο σύνολο των πολιτών.

Αυτό που διακυβεύεται εδώ δεν είναι τίποτε άλλο από τη νέα «κανονική» βιοπολιτική σχέση μεταξύ των πολιτών και του κράτους. Αυτή η σχέση δεν έχει πλέον τίποτε το κοινό με την ελεύθερη και ενεργή συμμετοχή στον δημόσιο χώρο, αλλά αφορά την εγγραφή και το φακέλωμα του πιο ιδιωτικού και μη κοινοποιήσιμου στοιχείου της υποκειμενικότητας: εδώ μιλώ για τη βιολογική ζωή των σωμάτων.

Συνεπώς, στους μεντιακούς μηχανισμούς που ελέγχουν και χειραγωγούν τον δημόσιο λόγο αντιστοιχούν οι τεχνολογικοί μηχανισμοί που εγγράφουν και ταυτοποιούν τη γυμνή ζωή: μεταξύ αυτών των δύο ακροτήτων ενός λόγου χωρίς σώμα και ενός σώματος χωρίς λόγο, ο χώρος του πράγματος που άλλοτε τον αποκαλούσαμε «πολιτική» όλο και περισσότερο μειώνεται και γίνεται ασφυκτικός.

Κατ' αυτόν τον τρόπο, τα κράτη που θα έπρεπε να αποτελούν τον καθαυτό τόπο της πολιτικής ζωής, εφαρμόζοντας στον πολίτη, ή μάλλον στο ανθρώπινο ον ως τέτοιο, τις τεχνικές και τους μηχανισμούς τους οποίους είχαν επινοήσει για τις επικίνδυνες τάξεις, τον θεωρούν ως τον κατ' εξοχήν ύποπτο, σε σημείο που ακριβώς η ίδια η ανθρωπότητα έχει γίνει η επικίνδυνη τάξη.

Πριν από μερικά χρόνια είχα γράψει ότι το πολιτικό παράδειγμα της Δύσης δεν είναι πλέον η πόλις, αλλά το στρατόπεδο συγκέντρωσης, και ότι έχουμε μεταβεί από την Αθήνα στο Άουσβιτς. Εδώ προφανώς επρόκειτο για μια φιλοσοφική θέση και όχι για μια ιστορική αφήγηση, διότι δεν είναι δυνατόν να συγχέουμε ορισμένα φαινόμενα που όλως αντιθέτως ενδείκνυται να διαχωριστούν.

Θα ήθελα να υποδείξω ότι στο Άουσβιτς το τατουάζ προφανώς θεωρήθηκε ο κανονικότερος τρόπος για τη ρύθμιση της εγγραφής και της καταχώρισης των εκτοπισμένων στα στρατόπεδα συγκέντρωσης. Το βιοπολιτικό τατουάζ, που μας επιβάλλουν τώρα οι ΗΠΑ για να εισέλθουμε στην εδαφική τους επικράτεια, θα μπορούσε πράγματι να είναι το προανάκρουσμα εκείνου του πράγματος που θα μας ζητήσουν αργότερα να το αποδεχτούμε ως την κανονική εγγραφή της ταυτότητας του καλού πολίτη μέσα στους μηχανισμούς και στα γρανάζια του κράτους. Γι' αυτό και πρέπει να αντιταχθούμε σε τούτη τη διαδικασία.

[10.1.04]

Μετάφραση: Βαγγέλης Μπιτσώρης

Ο Giorgio Agamben διδάσκει φιλοσοφία στο Πανεπιστήμιο της Βερόνας. Πρόσφατα κυκλοφόρησε το βιβλίο του *Stato di eccezione*, εκδ. Bollati Boringhieri, Τορίνο.